

GROEIEND BEWUSTZIJN

HOOFDSTUK III.

ONTWIKKELING.

De primitieve mens leeft a.h.w. in een kinderwereld. Wat er gezegd wordt, is voor hem een feit. Alles wat er gebeurt, kan worden verklaard door wie dan ook en hij neemt het voor een feit aan. Alleen door ervaring leert hij.

Ook wij bevinden ons altijd weer in een situatie waarin soortgelijke indrukken een rol spelen. Wij laten ons voortdurend vertellen dat bepaalde zaken buitengewoon belangrijk zijn en dan geloven wij dat. We vragen ons niet af, of het waar is. Het is uit deze mengeling van gevoelens, fantasieën en feiten dat eigenlijk het bewustzijn in een menselijke vorm zijn eerste verrijking vindt. Er komen ogenblikken dat we even door een paar illusie kunnen heen kijken. Dan zijn goden opeens geen goden meer en de problemen van een sterrenwereld krijgen een heel ander aanzien.

Willen we dit zoeken in de bekende geschiedenis, dan kunnen we teruggaan tot de Chaldeeën of misschien tot de oudere Chinese beschavingen; daarvan is nog iets overgebleven. In al deze werelden valt op dat het verhaal, het sprookje, de legende en de werkelijkheid a.h.w. versmolten zijn tot één wereldbeeld.

Nu is dat een wereldbeeld waaruit de bewustwordingsmogelijkheid ontstaat. Op het ogenblik, dat ik de wereld op een verkeerde manier bekijk, zal ik met die wereld in conflict komen. Het resultaat is een aantal ervaringen en die kunnen op zichzelf dan misschien minder aangenaam zijn, maar aan de andere kant leer ik. Ik dring door naar de werkelijke feiten. Maar met feiten alleen ben ik er niet; ik moet weten wat er achter steekt.

Eerst komt het weten, daarna het begrip. Het is vaak beter om weinig dingen goed te begrijpen dan vele dingen te weten zonder ze te begrijpen. Dat is ook voor uw tijd erg belangrijk. Er zijn heel veel problemen waarmee we ons kunnen bezighouden. In al die gevallen is de vraag niet alleen maar: Wat zijn de feiten, wat is de logica, wat heeft de wetenschap bereikt? Het is wel degelijk: Wat steekt er achter?

Elke wetenschapsman die doordringt tot de essentie van zijn tak van wetenschap wordt - of hij het wil of niet - ergens een mysticus, want hij komt tot stellingen en verklaringen die niet rationeel meer zijn. Hij zal ze dan aarzelend uitspreken omdat hij wetenschappelijk gevormd is, maar hij probeert ook te begrijpen waarom het zo is. Het is dit begrijpen dat in de ontwikkeling van het menselijk bewustzijn een enorme rol heeft gespeeld.

De tijd van de eerste aanvaarding, van het je gewoon laten overspoelen door prikkels van buitenaf gaat voorbij. De tijd van de eerste primitief denkende wezens die nog lichtende geesten in hun midden zagen en die daarvan aannamen, zonder te weten wat het was als het enige dat voor hen belangrijk en beslissend was, gaat voorbij. Er komt concurrentie. Er is niet meer één leidsman, één mentor, één God. Er zijn vele goden en vele men-

sen die proberen anderen in zeer verschillende richtingen te leiden. Toch moet daarachter een kernwaarheid schuilgaan.

Degenen die doordenken, die proberen met hun gevoel zowel als met hun rede de wereld en de stellingen in die wereld te begrijpen, komen dan ook terecht op een waarheid die vergelijkbaar is. De formuleringen zijn anders, natuurlijk. Je kunt Jezus niet vergelijken met Boeddha. Je kunt de Boeddha en Jezus weer niet helemaal vergelijken met Mohammed. En ongetwijfeld verschillen die beiden weer sterk met Mozes. Zo zou ik er nog wel wat kunnen noemen. Het belangrijke is in dit geval dat men in wezen zoekt naar een synthese.

Het groeien van het bewustzijn, die langzame ontwikkeling waardoor de mens eigenlijk ondanks zichzelf steeds meer kosmische waarden gaat begrijpen, is juist gebaseerd op het niet zonder meer aanvaarden. En dat niet zonder meer aanvaarden daarmee kom je vandaag de dag nog in moeilijkheden. Als iemand zegt: Als God de duivel heeft geschapen, dan is de duivel in wezen datgene wat door God instand wordt gehouden en is dus eigenlijk evenzeer deel van God als wij. Dan kunnen we dat niet meer beschouwen als iets wat strijdig is met God, hoogstens als een functie van God die voor ons onaanvaardbaar is. Dan is dat allemaal heel mooi, maar het wil er niet in. En toch...

Als we ons bezighouden met de manier waarop de mensen leven, dan zien we dat die leefwijze steeds verandert. Hun zeden, hun moraal ondergaan voortdurend veranderingen. Zeker, er zijn natuurlijk wel invloeden van buitenaf die een rol spelen. Wij weten dat, als er b.v. erg veel vrouwen zijn en in verhouding weinig mannen of weinig beschikbare mannen (dat komt ook voor) veelwijverij de oplossing is. Is het omgekeerd, dan wordt veelmanerij de oplossing. Dat is normaal. De manier waarop men bepaalde dingen als zondig of verwerpelijk karakteriseert en andere als deugd is toch wel heel sterk afhankelijk van de tijd.

Het is niet voldoende te zeggen dat in deze dagen vele dingen niet meer als zondig worden ervaren die het vroeger wel waren. Wij moeten ons afvragen: waarom? De ontwikkeling van het bewustzijn moet het ons mogelijk maken door de uiterlijkheden heen te kijken. Want al die uiterlijke regels van zonde en deugd zijn eigenlijk niets anders maar ook werkelijk niets anders dan een poging om het gebied van het leven, van het harmonische te omschrijven.

In het begin is de mens iemand, die probeert gelukkig te zijn wanneer het kan en het ongeluk dan maar draagt wanneer het komt. In zekere zin is dat een erg rationele houding, want je kunt aan geluk en ongeluk niet zoveel doen. Als je steeds bezig bent met de kans dat je morgen ongelukkig zult zijn, dan zul je vandaag niet gelukkig meer kunnen zijn. Dus daar zit wel iets in. Maar wat zit er achter?

In het groeien van het menselijk bewustzijn wordt de angst van de mens voor de kosmos en voor de wereld waarin hij leeft, de verschijnselen ook die hij daarin ontmoet, meer en meer omgezet in de behoefte om te heersen. De mens wil niet meer de ondergeschikte zijn van de natuur. Hij wil de meester zijn. Hij wil niet meer gedomineerd worden door goden die zeer willekeurig optreden. Hij wil op z'n minst uitrekenen hoe de zaak in elkaar zit. En als er dan wordt gegooid met de donderhamer, dan wil hij in staat zijn om die onschadelijk te maken door middel van een bliksemafleider.

Zo bezien zou ik kunnen beginnen met enkele regels op te stellen. Ik meen, dat dat belangrijk is ook in dit opzicht.

1. Een groeiend bewustzijn is alleen dan mogelijk, indien de mens steeds meer relaties gaat beseffen en steeds minder vanuit zich of op grond van gezag buiten zich tot een vaststaande beoordeling van feiten overgaat.

2. Elke verabsolutering van welke stelling dan ook is tevens een af-grendeling van de groeimogelijkheid van het bewustzijn.
3. Elke angst om jezelf volledig te uiten zoals je bent, is tevens een ontkenning van een deel van je persoonlijkheid en als zodanig het scheppen van een disharmonie in jezelf waardoor eveneens de bewustwording niet evenwichtig plaatsvindt en er dus problemen ont-staan.

Het zijn simpele regels. We zijn ook in de eerste les al begonnen met in wezen simpele stellingen. Maar als wij ze stellen, dan kunnen we ze nooit absoluut stellen. De ontwikkeling, de groei van het bewustzijn is eigenlijk te danken aan het feit dat de mens, ondanks alle factoren in zijn gemeenschap die proberen alles vast te leggen, toch altijd weer de neiging heeft om te zoeken naar andere onbekende interpretaties, visies of werel-den. Onze zucht om het onbekende te ontmoeten is niets anders dan onze be-hoeftte om de grenzen te doorbreken waarin ons leven schijnt te zijn vastge-legd. Dit geldt voor de geest, maar zeer zeker voor de mens.

Denken betekent een proces, een stoffelijk proces. Als u denkt, dan zult u zonder het te beseffen associatief denken. Dat wil zeggen, dat u komt tot een vergelijking met andere zaken die u kent of heeft ervaren. Door dit associatief denken zal geen enkele waarneming en geen enkel feit alleen op de eigen merites worden beschouwd. Wij interpreteren onszelf voort-durend in de wereld die we ontmoeten. Wij zijn zelfs niet in staat om over de wereld na te denken zonder al datgene wat we als persoonlijke inhoud bezit-ten gelijktijdig daarbij te voegen. Zolang die inhoud er nu één is van meer stoffelijke zaken (de jacht, de primitieve landbouw, de in wezen toch ook wat primitieve machtspolitiek van de oude rijken e.d.) dan vergeten wij het wel. Dan zitten we met een wereldje dat we aan kunnen, waarin we kunnen wer-ken. Al dat andere redeneren we dan weg, we geven er een naam aan, we perso-nifiëren het en laten het verder met rust. Maar op het ogenblik, dat onze eigen wereld en de strijd daarin dermate complex is geworden dat steeds meer denkbeelden die niet op feiten zijn gebaseerd een rol gaan spelen, dan wordt als vanzelf ook onze benadering t.a.v. een godenwereld of van het bovenna-tuurlijke een andere.

Ook de natuur treden we met heel andere ogen tegemoet. We beleven haar anders. Abstracties zijn heus niet alleen wetenschappelijke abstracties. Neem nu maar dat typische feit in Rome. Toen het 'burger van Rome zijn' niet meer alleen een feitelijk vaststelling was, maar het werd een deel-zijn van de abstractie (de macht van Rome), begon Rome te verbrokkelen. Omdat men eenvoudig niet in staat was een onderscheid te maken tussen het feit van het werkelijk Romein zijn en het als Romeins burger erkend zijn van vreemde-lingen.

In ons bewustzijn gaat het ongeveer gelijk. Zolang we bezig zijn vanuit onszelf, vanuit onze ervaringen, dan gaat het allemaal wel goed. Maar dan komt er een ogenblik, dat we iets menen te herkennen wat ons met anderen verbindt en dan geven wij daar een naam aan. Vanaf dat moment is het die naam die regeert en niet meer het wezen. Zodra de naam in de plaats treedt van het wezen, de theorie in de plaats treedt van het feit zijn we verloren. Dan is er eenvoudig geen mogelijkheid meer om de oude toestand instand te houden en krijgen we de krankzinnigste dingen. Bijvoorbeeld:

Radio Luxemburg mag niet worden doorgeprikt op het lijnenstelsel van de Nederlandse radio- en t.v. distributie, want daar zit veel reclame in en die is schadelijk voor het Nederlandse volk. Het is principieel schade-lijk. Degenen echter die in staat zijn te verstaan wat er wordt gezegd, heb-ben over het algemeen een instelling dat ze het kritisch kunnen bekijken. Alle anderen die de taal niet of niet voldoende beheersen kijken eenvoudig niet. Dus waar vechten zij eigenlijk over? Over een idee.

Het idee is de onheilige reclame. Maar op het ogenblik, dat wij de reclame onheilig gaan noemen, zeggen we eigenlijk dat het hele handels- en productieproces van de maatschappij niet deugt; en dat willen deze mensen niet beseffen. Men heeft het geabstraheerd. Aan de ene kant zegt men: Reclame is nodig en dat moeten we dan ook maar aanvaarden. Aan de andere kant zegt men: Neen, toch maar niet. Dat kan men nooit doen. Een dergelijke houding geeft blijk van hoe een mens op grond van principes eenvoudig blind kan zijn voor de feiten.

Dit betekent, dat er veel energie wordt besteed aan zaken die de moeite niet waard zijn en dat daardoor zeer belangrijke zaken in wezen over het hoofd worden gezien. De Nederlanders hebben daar toch een handje van. Ik geloof, dat er in Nederland al driemaal een Kabinet is gesneuveld over een omroepkwestie. Maar over de rechten van de mens is nog niemand gevallen. Dat komt waarschijnlijk dat men niet zo gauw valt over een misbruik op dat terrein.

Dus als ik een groeiend bewustzijn heb, dan is mijn denken op een gegeven ogenblik selectief; het gaat die dingen beseffen. Bewust leven begint met bewust denken voor een mens. Zoals in de geest bewust leven in de eerste plaats betekent een bewust aanvaarden van alle contacten die worden aangeboden, om dan op grond van je persoonlijke harmonische reacties en ervaringen een deel daarvan misschien af te wijzen en andere verder te beleven en verder te interpreteren. Als je dat niet wilt doen, kom je niet verder. Maar kun je verder leven in een verstarring? Als uw maatschappij zou verstarren, dan zou ze zichzelf tegronde richten. Als een geest verstart, dan isoleert ze zich in een wereld die steeds benauwder wordt omdat ze steeds meer wordt beleefd als een drukkende, altijd saaie en eentonige herhaling van dezelfde motieven.

In het geestelijke bewustzijn krijg je de noodzaak tot incarnatie; die ontstaat hieruit. Maar als je het in een menselijke wereld ziet, dan brengt elke verstarring op zich de revolutie. Revolutie is niet noodzakelijk het gevolg van misbruiken die men wil bestrijden. Het is wel een poging om eigen beperking te doorbreken, hoe dan ook. En dit doorbreken van de beperking is elke keer een confrontatie met een geheel nieuwe wereld.

Het is erg gemakkelijk voor eenvoudige mensen, zoals je dat in Zuid-Amerika zoveel aantreft om op te trekken in de revolutie en te zeggen: Voor en door het volk. Maar op een gegeven ogenblik blijkt dat 'voor en door het volk' ook niet meer te consumeren is. Met andere woorden: de illusie valt weg en is het de vraag: Kan men de feiten aanvaarden?

Diezelfde kwestie speelt zich ook in Nederland af. Daar denkt men ook: Wij kunnen altijd meer verdienen, want er wordt verdiend. Men vergeet echter, dat het getalsmatige verdienen niet in overeenstemming is met een werkelijke productieverhoging en een omzetverhoging. Men kijkt nog niet door het feit heen dat het niet belangrijk is hoeveel gulden je verdient, maar hoeveel je voor een gulden kunt kopen. Dat probleem leidt dan als vanzelf tot een crisis.

U zit op het ogenblik in een crisis. Nederland heeft een aantal werklozen dat aanmerkelijk hoger ligt dan het officiële. Het officiële aantal zal op het moment op 225.000. zitten. En als we al diegenen erbij rekenen die salaris krijgen voor niets doen of die op de een of andere manier zijn ingeschakeld in taken die geen werkelijke betekenis hebben, dan komen we dichterbij de 750.000. Dan heb ik nog de ambtenaren en de beambten niet meegerekend.

Er zijn mensen die denken dat beambten overbodig zijn. Neen. Beambten zijn noodzakelijk zolang zij direct deelnemen aan de dienstverlening. Een ambtenaar is noodzakelijk zolang zijn functie van coördinatie een verbetering betekent van de maatschappelijke samenwerking. Op het ogenblik, dat dat ophoudt, zijn ze overbodig. Dus als ik dat ga uitrekenen, dan komen er nog wel een 50 à 60.000 werklozen bij. Dat is het gevolg van een

verkeerde benadering. Dit betekent, dat men wordt geconfronteerd met een crisis.

Die crisis kan niet onbeperkt voortgaan in dezelfde illusie van rechten, mogelijkheden en plichten. Er moet een herwaardering komen. Een herwaardering betekent ook dat men heel veel z.g. idealen en theorieën moet gaan herzien. De bewustwording ontstaat op het ogenblik, dat deze heroriëntatie noodzakelijk wordt en zich voltrekt. Ontwikkeling is dus niet een kwestie - en dat probeer ik met heel veel woorden duidelijk te maken - van: wij worden bewuster, want wij zien meer hogere waarden.

Er zijn mensen die denken: Als ik God eenmaal kan zien, dan ben ik klaar. Maar ze vergeten één ding: Als je God kunt zien, dan kijk je zo ver dat je je nek breekt over een kiezelsteentje dat op je pad ligt. Je moet naar beneden en naar boven kunnen kijken. De eenzijdigheid van die gerichtheid kan nooit een werkelijke uitbreiding van het bewustzijn tot stand brengen en daarmee geen groei betekenen voor het ego, maar wel de ervaring waardoor ik rijker word. Want als ik weet waarom iets niet kan, ga ik ook begrijpen wat wel kan. Ik leef dichterbij de feiten aan de ene kant, aan de andere kant kan ik mijn innerlijke gevoelens van juistheid door het besef van mogelijkheden beter uitdragen.

Ik zou daarom een paar punten naar voren willen brengen die in deze tijd belangrijk zijn. Ik kan nu wel aldoor bezig blijven over de oudheid en ik kan heel veel vertellen over wat b.v. de revolutie van Mohammed heeft betekend of wat er eens in Griekenland allemaal heeft bestaan, maar daar wordt u niet veel wijzer van.

Op het ogenblik wordt u geconfronteerd met een wereld waarin langzaam maar zeker leuzen door een groot aantal mensen als feiten worden beschouwd. Wij moeten begrijpen dat een leuze niet gelijk is aan een feit en dat slechts die leuze, waarvan de inhoud onbeperkt kan worden waargemaakt, als feit betekenis heeft. Daaruit kunnen we leren. Uit het verwezenlijken van een leuze kunnen we leren, maar niet zolang we de leuze zelf als onaanastbaar beschouwen, ongeacht de ontwikkeling van de feiten. In een wereld zoals de uwe, die zo ontzettend overbevolkt is, is het krankzinnig de oude normen te blijven handhaven.

Als men spreekt over de heiligheid van het leven, dan is dat iets anders, meen ik, dan de heiligheid van het individu. Nu zijn de meeste individuen meer schijnheilig dan heilig, dat weet ik wel. Als een persoonlijkheid zich heeft gevormd, moet zij de mogelijkheid krijgen zich op aarde verder te ontplooiën. Maar er wordt niet bij gezegd op welke manier dat dient te geschieden. Dat zal een ieder voor zichzelf en volgens zijn eigen inhoud moeten uitzoeken.

Verzet tegen geboortebeperving door mensen die zich verplicht hebben als celibatair te leven en die er dus al toe bijdragen is nu nog steeds in de mode. De abortus werpt overal stofwolven op en door dat stof ziet men de feiten niet meer.

Overal is men bezig over de noodzaak om de jeugd haar juiste plaats in de samenleving te geven. Maar gelijktijdig vergeet men dat de samenleving er niet is voor de jeugd en dat de jeugd er niet is voor de samenleving. Samenleving getekent een directe relatie tussen de jongsten en de oudsten die in de gemeenschap leven. In deze tijd zal men heel veel visies moeten gaan herzien. Dat kan men nooit doen op basis van nieuwe theorieën. Dat kan men alleen doen door met de feiten rekening te houden; dan kan men al die problemen oplossen.

Als mensen zich zo ontzettend druk maken over seksuele vrijheid, dan zeg ik: Ach, mensen, jullie hebben misschien wel gelijk vanuit jullie standpunt, maar niemand zegt dat het moet. Aan de andere kant is de betekenis ervan geheel anders geworden. Van het semi-magische gebeuren van eens, de liaison waardoor bezitsvermeerdering mogelijk werd in een latere periode, zijn we nu zover gekomen dat ze in feite een communicatiemiddel is gewor-

den, een uitdrukkingmiddel tussen mensen. Als wij dat niet willen erkennen, komen we vanzelf in moeilijkheden. De bewustwording zou dan inhouden dat wij niet meer kijken naar het gebeuren, maar dat we kijken naar een betekenis: wat is het resultaat? En pas aan de hand van de resultaten kunnen we oordelen.

Dat is natuurlijk erg vervelend, want dat betekent ook dat er heel veel wetten op de tocht komen te staan. Zolang je een wet ziet als een onaantastbare regel, ben je fout. Als je een wet ziet als iets wat geen betekenis heeft, ben je ook fout. Een wet is niets anders dan een richtlijn waarop het functioneren van de gemeenschap is gebaseerd. Maar dat betekent dat een ieder die wet kan waarderen vanuit zijn eigen functie binnen de gemeenschap. Het betekent verder dat die wet nooit een absolute waarde kan hebben maar alleen een relatieve, namelijk t.a.v. het individu enerzijds en de gemeenschap anderzijds.

Dit zijn voorbeelden die erg materieel zijn. Laten we het daarom nu omzetten in meer geestelijke waarden.

Het geloof is door deskundigen geformuleerd, zegt men. Geloof kan niet door een deskundige worden geformuleerd. Geloof is een innerlijke toestand en alleen die toestand heeft werkelijke betekenis. De formulering eraan verbonden is in wezen waardeloos en kan hoogstens functioneren als een machtsmiddel binnen de gemeenschap.

Een esoterisch systeem en de esoterische leerstelling zijn de enig juiste benaderingen van de diepe tempel van het innerlijk "ik". (Ik gebruik de gangbare formulering.)

In de eerste plaats zit er geen tempel in u.

In de 2e plaats: uw diepe innerlijk is alleen de werkelijkheid van uw "ik", de rest is comedie.

In de 3e plaats: u zult daar altijd mee leven. Alleen als u bereid bent om op grond van uw belevingen en uw benaderingen van het leven de feiten in dat leven voortdurend te herzien, zult u zich bewust worden van het innerlijk "ik". En dat is geen systeem.

Bewustwording, zo zegt men, is verkregen door meditatie. Laten wij eens zien wat daarvan waar is.

Als we teruggaan in het verleden, dan gaan we maar weer naar Atlantis. We vinden daar de witte priesters. Zij zijn de z.g. eenzaten, te vergelijken met de kluizenaars die men tegenwoordig nog wel hier en daar kan vinden, die zich terugtrekken in de bergen of ergens in de aanzaamheid en daar proberen te leven met hun God.

Wat is de waarde van die witte priesters? Het wonderlijke is, dat die waarde eerst bestaat uit een communicatie die ze opbouwen. Met een hogere? Neen, met die delen van de wereld waar de andere mensen aan voorbij gaan. Hun betekenis is dan nog niet eens in die erkenning alleen gelegen, maar in de wijze waarop zij een correlatie tot stand brengen tussen het gebeuren in hun eigen wereld en de waarden die zij in een andere, hogere wereld hebben leren beseffen. Het is die samenwerking die de uitbreiding van hun bewustzijn ten gevolge heeft. Dit is de ontwikkeling die zich voltrekt.

Maar dat geldt vandaag de dag toch ook nog. Meditatie kan goed zijn, als je in die meditatie inzichten of krachten kunt verwerven. Maar als je niet in staat bent om de in een meditatie verworven krachten en inzichten om te zetten in iets wat aan de feiten beantwoordt, dan heb je niets, dan is ze waardeloos.

Er is eens iemand geweest die zich heeft afgevraagd wat het nut is van kloosterzusters achter slot. Zoals u weet zijn dit zeer vrome vrouwen

die zichzelf niet geheel ten onrechte achter slot zetten om zo door de wereld niet verder beroerd te worden en daarmee ook de wereld sparen voor een beroering hunner zijds. Hij heeft toen geprobeerd om dat na te gaan. Deze man, een Engels filosoof, kwam tot de vreemde conclusie dat de zin van deze vorm van kloosterloeven was gelegen in de zelfverheffing waardoor men zichzelf en de wereld leerde ontkennen. Het woord zelfverheffing is hier veelzeggend. Er was een ontkenning van de feiten.

Wij leven met God. Wij zijn ook zondig, maar de wereld is veel zondiger. Dan bidden wij voor die zondige wereld om zo onze eigen zonden uit te wissen en onze eigen hoogheid in het bijzonder te bevestigen.

Illusie! Zoals de man (een zekere William Booth) die besloot dat het beter was om eerst de hongerigen te voeden dan om alleen voor ze te bidden.

Een rare instelling in vele opzichten. Maar hij had tenminste één ding begrepen: Je kunt niet de zielen voeden, als je weigert het lichaam te voeden. Maar misschien zou het omgekeerde ook waar kunnen zijn: je kunt niet de lichamen voeden, terwijl je weigert de ziel te voeden. Beide gelijktijdig te voeden is een noodzaak. Dan is maar de vraag: wat voor voedsel geef je? Geestelijk is het bij het Leger des Heils een op verlossing gericht eenpansmaaltijd. Dat kan na verloop van tijd gaan vervelen. Maar dat betekent wel, dat van de ene kant met de materie rekening wordt gehouden en daarnaast met de geestelijke waarden.

Dan moeten we ons afvragen in hoeverre deze beide zaken onze theorie bevestigen of ontkennen. Wij hebben met feiten te maken, niet met wat anders. Het Leger kan dan wel marcheren, heel goed musiceren en het kan heel veel goeds doen, maar kan het ook een verklaring geven van de kunstmatigheid die vaak schuilt in zijn blijmoedigheid?

Dat kunnen we ook aan andere richtingen vragen. En dan blijkt dat we de illusie van blijmoedigheid door zelfsuggestie bevestigen en daarmee gelijktijdig een deel van onszelf hebben ontkend. Als het bewustzijn moet groeien, dan moet het dit feit accepteren, want dat wordt beleefd en men moet het niet afdoen met 'de Heer zal wel helpen' of 'het is de wil des Heren'. Trouwens 'de wil des Heren' is de beste verklaring die gezaghebbers kunnen geven voor het onrecht dat ze anderen aandoen. Laten we dus redelijk zijn.

In deze les gaat het over ontwikkeling. Misschien vindt u zichzelf een ontwikkeld mens. Maar hoeveel begrijpt u van de wereld waarin u leeft? Een vraag die - meen ik - niet ten onrecht kan worden gesteld. Want al kent u alle werelden uit de geest en u begrijpt de wereld niet waarin u zelf leeft, hoe wilt u dan bewust worden? Dan bent u niet in ontwikkeling. Dan bent u in een verstarring of in een droom gewikkeld. En dan hoop ik alleen maar voor u dat het geen nachtmerrie wordt. Die dingen moeten samengaan. Als u weet dat er een geestelijke wereld bestaat en u heeft de krachten van die geestelijke wereld als iets vanzelfsprekends aanvaard, dan is het niet noodzakelijk om dit alles met ritueel en theorieën te omgeven. Dan is het alleen nodig om te beseffen dat de kracht er is en ze te gebruiken. Als u dan resultaat ziet, dan weet u dat u gelijk heeft.

Dit gelijk vinden is het begin van de ontwikkeling. Want door hetgeen u wel en niet kunt, hetgeen er wel en niet gebeurt, gaat u begrijpen met wat voor kracht u werkt, maar ook wat die kracht betekent in de wereld waarin u leeft. U gaat begrijpen hoe die kracht alleen harmonisch gaat reageren. Dan begrijpt u hoe belangrijk het harmonische principe in de kosmos is. Dan kunt u uit een paar ervaringen, op zuiver stoffelijk niveau zelfs, komen tot een inzicht dat u het wezen van de hele kosmos weergeeft. En dat betekent weer dat uw hele visie op betekenis, op goed en kwaad en op al die andere dingen meer, verandert. Het is niet alleen maar een kwestie van: Wat is goed volgens de boeken, de letteren en de leer? Trouwens de leer.... als u het mij vraagt, zou je er zo ller van kunnen maken, want het is meestal een taaie bedoening.

Als u bewust wilt worden, moet u eerst beginnen met de ontwikkeling van uw besef. Dat kan alleen, indien u alle vooropgestelde en aangenomen waarheden beschouwt als eventueel veranderlijk.

Uw besef van de waarheid moet niet bestaan ondanks de feiten, maar dank zij de feiten.

Uw begrip van de werkelijkheid moet gebaseerd zijn op datgene wat u zelf bent en ervaart, niet op vage theorieën en stellingen hoe kosmisch en hoe magisch ze ook mogen zijn.

In uw tijd zal men eerst moeten begrijpen dat een mens moet leren terugvallen op zichzelf, werken met zijn eigen mogelijkheden, zijn eigen krachten en zijn eigen hogere inhouden voordat er sprake kan zijn van een ontwikkeling in maatschappelijk of ander opzicht. En als ik dat zeg, dan zeg ik nog heel iets anders: Al datgene wat u doet, is van geen belang, tenzij het een uiting is van iets wat in u bestaat.

Dan zeg ik tegen u: Als u de dingen doet, moet u weten waarom u ze doet of tenminste proberen te begrijpen waarom u ze doet. En als u ze niet doet, moet u ook begrijpen waarom u de dingen niet doet. Pas als u dit gaat beseffen, komt u tot een nieuwe werkelijkheid met levensritme, met geestelijk ritme. Maar u komt ook tot een besef van een werkelijkheid die achter alle dingen schuilt.

Doordringen tot de essentie die ligt achter de uitingen is het doel van alle ontwikkeling. Een voortdurend relativeren van de verschijnselen en de theorieën omtrent de verschijnselen totdat een innerlijke zekerheid en een relatie met de onveranderlijkheid is gevonden. Dat is de enige manier om tot een ontplooiing van uw bewustzijn te komen en daarmee niet alleen de bewustwording tot een nieuwe werkelijkheid voor uzelf te maken, maar bovendien uw eigen betekenis te beseffen in de totaliteit waarin u bestaat.

In deze cursus houden we ons bezig met het groeiend bewustzijn. Een groeiend bewustzijn kan nooit worden gevonden alleen in het verleden. Een groeiend bewustzijn is een ontwikkeling die altijd gisteren en morgen samenvoegt op het ogenblik van vandaag. Daarom is het nodig dat u deze relativering van alle waarden leert aanvaarden. Zelfs uw eigen waarden zoals u ze hanteert moeten kunnen worden beschouwd en moeten kunnen worden getest.

Dan moet u niet praten over goed en kwaad en niet over God en duivel, maar dan moet u spreken over een innerlijke harmonie en disharmonie. U moet proberen het harmonische element in uzelf beseft steeds beter te begrijpen en steeds beter te uiten.

DE EVOLUTIE VAN HET MAGISCH DENKEN.

Wanneer de mens voor het eerst met het onbekende wordt geconfronteerd, probeert hij het gestalte en vorm te geven. Hij tracht relaties vast te stellen en komt tot een gedragscode waardoor sommige zaken heilig zijn en andere verboden. Niet altijd op grond van redelijkheid, maar wel altijd op grond van tenminste tijdelijke omstandigheden. Als men dan te maken heeft met die kwestie (men noemt het dan totem en taboe), dan wordt men ook geconfronteerd met andere verschijnselen. Eén daarvan is de herinnering.

Wanneer de herinnering aan het verleden blijft bestaan, dan ben je geneigd om je daarop te beroepen. Als er een held is geweest in het verleden, dan zou je kunnen zeggen: Ook in deze tijd zouden we die held graag terug zien komen. En wat blijkt dan? Niet alleen verwacht men de terugkomst, maar men komt ook tot een systeem waarbij men door middel van sjamanen en tovenaars kan confereren met de helden, de wijsgeren, die zijn overgegaan en hen zijn voorgegaan.

Het spiritisme is eigenlijk heel oud, als je het zo bekijkt. Lang voor de bekende geschiedenis heeft de mens al contact opgenomen met zijn voorvaderen en heeft hij geprobeerd om hun wil, hun waarschuwingen en hun raadgevingen op de juiste manier te interpreteren. Dan komen er ogenblikken dat die raadgevingen niet kloppen. Dat kan niet aan de voorvaderen liggen; dat moet aan een ander liggen. Dan moet er dus een ander wezen zijn. Een demon misschien, een duivel of iets dergelijks. Soms ook is er een kracht en een geweld kenbaar dat veel verder reikt dan alles wat men van voorgangene mensen zou kunnen verwachten. En dan moet dat wel de stem van een godheid zijn.

Zo ontstaat er dus voor het eerst een dualistische wereldbeschouwing waarin de mens leeft tussen demonen en goden. Maar als je leeft tussen goden en demonen, dan is het ook erg belangrijk voor jezelf en misschien ook voor de wereld dat je leert hoe je die demonen op een afstand kunt houden en hoe je de goden op de juiste manier kunt aanroepen.

Het eerste principe is dus de magie, het ritueel, de persoonlijke instelling waarmee je duivels kunt verdrijven of eventueel dienstbaar maken aan je eigen doeleinden en de goden naar je toe lokken en tevreden te stellen. De eerste magie is eigenlijk niets anders dan dit. Het heeft te maken met de mogelijkheid om goden voor het karretje van de mens te spannen.

Wie echter de natuurverschijnselen beschouwt, komt tot de conclusie dat ze onverklaarbaar zijn en dus moeten ze ook wat te maken hebben met goden en demonen, want die zijn immers ook onzichtbaar. Zo worden we geconfronteerd met verschillende interpretaties van de sterrenhemel waarvan men zegt dat het het schrift van de goden is dat aan de hemel staat.

We vinden natuurlijk ook het denkbeeld dat bepaalde krachten op aarde kunnen komen. Spiegelvijvers zijn in het verleden veel gebruikt, vooral voor de maan. Als de maan wordt vereerd en ze weerspiegelt zich in een vijver, dan is die afbeelding voor de gelovige identiek met dat wonderlijke verschijnsel daarboven waarvan hij heus nog niet weet dat het een bol is die in de ruimte zweeft.

Zo ontstaat er dus een magisch denken waardoor steeds meer de mogelijkheid wordt geschapen om datgene wat op aarde is over te dragen aan de goden en omgekeerd de goden te bewegen om iets wat je bij hen hebt veroorzaakt ook op aarde kenbaar te maken. Het is zo boven zo beneden. De overdrachtelijkheid is dus een van de eerste en nog steeds primaire magische vormen.

Er zijn in de loop der tijden (u moet dit even alleen bezien in verband met het onderwerp) contacten geweest tussen wezens die technisch en in andere opzichten veel verder gevorderd waren dan de mensen en de mens-

heid. Het resultaat is, dat we soms opeens een hele sprong zien in weten. Daarbij zien we dan vaak dat binnen een à twee eeuwen een geheel nieuwe vorm van samenleving ontstaat of een geheel nieuw technisch kunnen opeens tamelijk ver verbreid is. Dit betekent dan weer dat we al datgene wat we hebben geleerd in de magie moeten invlechten, anders verliest ze haar gelding. Je kunt niet iets buiten het magisch verband stellen, want op het ogenblik dat je dat doet, ontken je de algemene geldigheid van de wetten waarmee je werkt. En aangezien de meeste wijzen in die tijd magiërs of priesters waren is het ook wel duidelijk, dat de magie steeds ingewikkelder en omvangrijker werd.

Het denkbeeld van het offer is eveneens nogal oud. Er zijn dingen bij waarvan we ons afvragen: Hoe zijn ze er eigenlijk toe gekomen?

Neem nu het bloedoffer. Dit bloedoffer wordt het eerst gebruikt in tijden dat we nog helemaal niet weten wat bloed is. Toch zien we in die tijd ook al het gebruik dat bloed in het bijzonder wordt geofferd. Een gebruik dat overigens zo lang blijft bestaan dat o.a. in Avignon er nog mensen zijn veroordeeld voor het brengen van bloedoffers. Avignon was niet alleen een expausenstad, maar het was tevens een centrum van magie in ongeveer 1400. Dit gebruik blijft heel lang bestaan.

De visie van de mens op het bloed verandert, maar de offerpraktijk blijft hetzelfde. Wonderlijk genoeg ook de relatie die men stelt tussen de magische betekenis van het bloed en de godenwereld. Zo brengt men bepaalde offers van menselijk leven. Maar is het een bode die men zendt, dan mag hij niet beschadigd zijn. Zo iemand moet men dus op een andere manier ombrengen, er mag geen bloed vloeien.

Als men aan de God levenskracht wil sturen en hem wil herinneren aan het feit, dat de krachten die men hem stuurt op aarde ook hard nodig zijn, dan krijgen we het offer waarbij het hart wordt gegeven. In andere gevallen zien wij dat ook bij bepaalde vormen van Baalsverering. Nu zijn er verschillende Baals en ze worden op verschillende manieren vereerd. Hier kunnen we denken aan de z.g. visgoden waarvan Dagon er een is. Aan die visgoden worden vuuroffers gebracht. Waarom? Omdat zij de essentie alleen kunnen ontvangen, indien ze is omgezet in rook.

Het wonderlijke is dat soortgelijke theorieën, maar nu in een heel andere zin gebruikt, ook een rol spelen bij de vroege alchemie die ook een beoefening is van een vorm van magie. Hier namelijk wordt soms bloed toegevoegd aan het mengsel om zo de geest erin te laten varen. Bloed en geest worden geïdentificeerd.

We zien ook andere praktijken. Ik denk aan b.v. het ploegen van de keizers in China. Daar wilde men weten, of het jaar vruchtbaar zou zijn. Men riep dus de goden aan. De keizer werd achter een ploeg geplaatst. Als hij nu een mooie rechte vore trok, dan betekende dat dat het een goed jaar voor de landbouw zou worden. Maar o wee, als hij ook maar een paar zwenkingen had gemaakt, dan werd het een slecht jaar. Een vorm van voorspellen dus. Nu waren er heel handige hovelingen. Als ze nu wilden dat de mensen zouden denken dat het een goed jaar werd, dan zorgden zij dat er van tevoren een vore was gemaakt op de plaats waarop de keizer moest ploegen. Die vore werd dan heel voorzichtig weer dichtgestampt maar niet al te hard. Dat betekende dus dat de aarde daar iets zachter was en de ploeg in dat spoor rechtuit zou gaan. Zo wisten ook zij kronkels te maken. Waaruit men ziet dat ook zakelijk de magie wel gebruikt werd in het verleden.

Ik denk ook aan het vruchtbaarheidsoffer waarbij men een stier slacht, het bloed op de aarde laat vallen, maar gelijktijdig zijn zaad uitstrooit over de akkers alsof men de goden wil verwittigen: Ik zend u hier de essentie van het leven vanwege de vruchtbaarheid. En zoals ik de vruchtbaarheid over de velden uitstrooi, zo moet u dat ook maar doen.

Op den duur wordt het allemaal een beetje armer. Al die vele goden wat moet je er eigenlijk mee doen. We krijgen de eerste eengodendienst. Die eerste

goden zijn Jah (later Jahweh), El (later Elohim), Shaddai (wordt Adonai). Die eengodendienst werkt soms als een geheime dienst waarbij de eenheid van alle goden wordt aanvaard als een deel van de geheime leer die alleen zeer bepaalde priesters mogen kennen. In andere gevallen wordt het gewoon de geheel nieuwe benadering van het leven zoals wij het bij de Abrahamieten zien. In alle gevallen blijkt het magische principe bestaan. Alleen hebben we nu te maken met één partner en niet meer met vele. Dat wil zeggen, dat ons offer niet de ene God kan beledigen en gelijktijdig een andere welgevalig is, zodat we het slachtoffer worden van een strijd tussen jaloerse goden.

De situatie ontwikkelt zich verder. Wij gaan werken met symbolen. Als u denkt aan de oude tempel zoals die wordt beschreven, Salomo's tempel, de tempel van de joden, dan ziet u hoe daar eigenlijk allerlei zaken worden uitgebeeld. De gouden toonbroden b.v. zijn het symbool van datgene wat men vanwege Gods wil aan de armen geeft. De kandelaar is niet alleen het licht van God, de dagende schepping, maar het is bovendien ook nog de aanduiding van de mens, die het licht wijdt aan de Godheid om zo het licht van de Godheid te ontvangen.

Die overdrachtelijkheid vinden we overal. Het is alsof de mens langzaam maar zeker begint te denken dat hij een eigen heelal kan opbouwen, een symbolisch heelal, en dat de goddelijke wereld daaraan moet beantwoorden.

Naarmate de mens meer gaat beseffen, meer gaat weten, meer werktuigen tot zijn beschikking heeft, zien we dat hij langzamerhand zichzelf a.h.w. opwerpt als een soort secundaire schepper. De mens maakt in de naam van de Godheid iets waardoor de Godheid het succes moet geven dat de mens zelf niet zonder meer kan bereiken.

Kerken worden daarop gebaseerd. Verlossingsleren duiken eveneens op. Denkt u niet dat het christendom de enige is. De Mithrasdienst is eigenlijk een inwijdings- en verlossingsrite. Er zijn ook bepaalde inwijdings- en verlossingsriten in Griekenland. Zelfs een deel van Egypte met zijn vele goden kent toch ook secten die een verlossingsrite hebben, als we tenminste niet alleen de Osirisverering willen zien als een verlossingsmythos.

Het verlossen betekent: de overdrachtelijkheid van waarden als schuld, kracht, leven. Heeft tot nu toe de magie alleen leven kunnen nemen als verschijnsel, nu meent ze dat ze leven kan nemen en leven kan geven in kosmische zin. Het leven wordt beheersbaar.

Als we ongeveer in 200 v. Chr. gaan kijken, dan vinden we de eerste poging om het levenselixer te vinden. Pogingen die overigens nog doorgaan tot voorbij 1600. Ik meen, dat in 1800 het laatste levenselixer is beproefd. Toen zijn er 3 honden aan bezweken en heeft de maker maar besloten om het zelf niet te proberen.

In alle gevallen, tot op deze dag toe, geldt in de magie dat het symbool gelijkwaardig is aan en direct staat voor de werkelijkheid. Als ik dat zo zeg, dan is eigenlijk kerkelijk denken, politiek denken, economisch denken magisch denken, want wij stellen eenvoudig iets en wij zeggen dat de werkelijkheid daaraan zal beantwoorden. Soms doen we dat met aanroeping van goden. Soms roepen we daar bepaalde principes, theorieën voor aan. Maar waar blijft het onderscheid? De wetenschap van vandaag lijkt systematisch. Maar bij werkelijke vernieuwing zien we weer het magische karakter.

Wij zien ook die magische weerkaatsing bij de mensen. Eens was men bang voor bepaalde demonen. In Thessalië b.v. waren er bepaalde kruispunten die men absoluut meed omdat daar de heksen samenkwamen om met demonen te converseren.

Nu zijn er ook bepaalde dingen, die als een soort modern taboe oprijzen. Dan denk ik aan de atoomcentrales. Een atoomcentrale is goed of slecht. Het is niet zo dat men zegt: Die atoomcentrale is technisch nog niet goed genoeg, maar als we de techniek leren beheersen, dan is ze het beste wat wij in deze tijd kunnen produceren.

Het atoomgevaar, het atoomgeweld wordt uit zijn verband gerukt. Het is zoiets als de engelen die met Constantijn hebben gevochten in de veldslag. Onze atoomwapens verzekeren ons dat we niet overwonnen kunnen worden. Vergeet dat maar! Dat is magisch denken. Wij hebben het idee dat we niet meer met de werkelijkheid leven. Wij hebben het idee dat we leven met symbolen en dat die ons de kans geven om de werkelijkheid te beheersen zonder dat we de symbolen zelf in feite moeten gebruiken. Is dat magisch denken of niet? En als we nog even verdergaan, dan zien we de ontwikkeling van het magisch denken ook nog op een heel andere manier.

U weet waarschijnlijk wel; dat niet alleen het buskruit, maar ook het porselein is uitgevonden door alchemisten, om niet te spreken van arsenicum en nog wat meer goede gaven van de mensheid. Wat was altijd weer het geval?

De mens werkt magisch en als hij resultaat heeft, dan blijkt vaak dat dat anders is dan hij heeft verwacht. Maar als hij handig is, dan kan hij daarmee werken. Berthold Schwarz niet natuurlijk. Dat was de eerste luchtvaarder van de moderne tijd. De alchemist, die het porselein uitvond was de eerste directeur van de Meisnerfabrieken.

Wij zien dat bepaalde mensen feitelijk kaballisten zijn, maar dat uit hun kaballisme een erkenning komt voor bepaalde ritmen en ontwikkelingen en dat ze op grond daarvan o.a. de kansberekening in haar primitiefste vorm opbouwen en op grond van de kansberekening komen tot economische voorspellingen. Dat is eigenlijk ook magisch denken. Men zegt wel, dat het wetenschap is, maar dat is het niet. Het is een systeem geworden dat wetenschappelijk is opgebouwd, maar het is en blijft magisch denken. Misschien dat we daardoor kunnen begrijpen hoe het komt dat zelfs in deze tijd de mens emotioneel vasthoudt aan het 'zo boven zo beneden'.

Wij mensen moeten zorgen dat het leven wordt beschermd, dat de hongerigen worden gevoed, dat de vijand wordt verslagen, want God wil het. Wat God wil dat voeren wij uit. En wat wij uitvoeren, kan dus niets anders zijn dan Gods wil. Dat is typerend. Misschien dat je God kunt wegvagen en daarvoor een ander begrip in de plaats zetten, mijmentwege Marx of de theorie van de een of ander, maar de relatie blijft dezelfde. Wij zijn niet in staat een onderscheid te maken tussen datgene wat wij zelf daadwerkelijk tot stand brengen en de werkelijke motiveringen. En de bovenwereld, die wij veronderstellen, moet dan maar ingrijpen.

Wij vechten voor onze vrijheid, dus zullen wij slagen, want God is met ons. Of dat nu staat op de Nederlandse gulden of op het koppel van een Duitse soldaat, het is overigens typerend voor de benadering van beide volkeren, dat maakt niet veel uit. Ik meen, dat het voor de mens van belang is om juist dit principe; deze ontwikkeling te begrijpen ook in zijn eigen tijd. Ik zou namelijk het volgende willen stellen:

Juist omdat de mens niet in staat is de werkelijkheid te overzien, grijpt hij naar het magisch denken. In een magisch denken kan hij zichzelf maken tot de weerkaatsing van een grotere werkelijkheid zonder dat hij die behoeft te kennen. De grotere werkelijkheid zal dan voor zijn gevoel altijd alles bevestigen wat hij zelf is. Dat is een emotionele band. Maar door die emotionele band weet de mens wel degelijk zijn beperkingen te doorbreken. Een mens denkt dat vele dingen onmogelijk zijn, maar als hij gelooft dat God met hem is, dan denkt hij dat hij het wel kan. In Iran zit een heel volk dat gelooft dan het de hele wereld kan verslaan omdat Allah achter hen staat. De westerling bekijkt dat en zegt: Laat Allah het maar proberen, want wij zijn toch verlost. Dus waar is de rede?

Zelfs naties worden uitgedrukt in symbolen. De Nederlandse Maagd. John Bull; het is meer John Kribbebijter tegenwoordig. Uncle Sam; dat zou misschien nog waar kunnen zijn. Niet te vergeten Marianne, de eigenzinnige, die denkt met haar charmes alles voor elkaar te kunnen brengen. Overal symbolen. Waarom? Omdat ze ons een algemeen beeld weergeven.

De meeste mensen die niet Frans zijn, denken aan Marianne als aan een wat lichtzinnig dametje, zoiets als de nationale versie van de Folies Bergères. De Fransman zal Marianne juist zien als het symbool van de bijna dorpse burgerlijkheid en de zelfgerechtigdheid waarmee men zijn eigen meerwaardigheid voortdurend beseft. Als je dat niet gaat begrijpen, dan loop je vast in die symboliek.

De Russische Beer. De Russische Beer is helemaal geen beer. Het is een combinatie tussen een sterk gedresseerde hond en een schaap, want hij blaft als een hond naar buiten toe en gaat als een schaap naar de slachtbank zodra zijn baas roept.

Als je die dingen gewoon probeert te ontleden, dan zeg je: Wij mensen redeneren eigenlijk nog veel teveel magisch. Wij denken dat het symbool staat voor de werkelijkheid. Wij denken dat wij aan de hand van een algemene lijn het leven, het denken, de reactie van een mens in een bepaald land kunnen begrijpen, dat wij op grond van onze Godsvisie plus een paar handelingen die wij zien als God gegeven het recht hebben om anderen te domineren, zonder te beseffen dat anderen op hun beurt gelijke rechten kunnen hebben. Het is zelfs zo, dat nog steeds veel mensen denken dat Sinterklaas heilig is. Alleen in Rome is hij dat niet meer. Hij is van de heiligenkalender afgevoerd en vandaar ingevoerd in de middenstand in Nederland. Waarom hebben we Sinterklaas nodig voor één dag van goed en welbehagen of een Kerstman, desnoods een Kindje Jezus?

Overal hebben ze zo hun eigen symbolen. Misschien wel omdat we de magie zoeken van wat we weten dat het er niet is om daardoor voor een ogenblik te kunnen vergeten wat wij, volgens onze opvatting, zelf zouden moeten zijn. Het is zoiets als een Karnaval van magisch denken. Het geeft je de mogelijkheid om uit een gedegen huisvrouw een hoeri uit het paradijs te maken en uit de man, die tot geen tien kan tellen in plaats van een ezél een vorstelijk rekenwonder.

Het is de 'Umwertung aller Werte' zoals men in Duitsland zegt. Magisch denken stelt ons daartoe in staat. En al beseffen wij het zelf niet, we zijn er nog steeds mee belast en beladen, ook u. Want ook u denkt in termen die in wezen magisch zijn, omdat u emotionele waarden gebruikt om in uw eigen wereld te werken en dan verwacht dat daardoor van boven uit de bevestiging komt. Zoiets als: wanneer ik één goede gedachte uitzend, dan zal God ingrijpen en b.v. mijnheer Hoestbui en mijnheer Auto-onderdeel plotseling tot vrede geneigd zijn. (Breznev en Carter.)

De ontwikkeling van het magisch denken is gelijktijdig een vervreemding geweest van het systeem. In het begin was het een werkelijk vechten met geestelijke machten. Die machten werden gepersonifieerd, ze werden benoemd, ze werden via incantaties aangeropen, ze werden opgeroepen, geëvoceerd. Nu doet men dat niet meer zo. Men scheidt eerder een algemeen tendens en begint daarin dan zodanig te geloven dat men de feiten verwaarloost. Dat is precies het beginsel van de magie. En wat meer is, soms kun je zo dingen waarmaken die schijnbaar onmogelijk zijn.

De mens van heden zal echter moeten leren dit magisch denken om te zetten in een op werkelijkheid gebaseerd werken met krachten die niet algemeen erkend zijn. Pas als hij dat bereikt, zal de magie worden omgezet in een werkelijke menselijke mogelijkheid.

N A T U U R.

Wat is de natuur? zo vroeg de predikant met een foto van Adam en Eva in de hand. Hij zei:

- De menselijke natuur is slecht.
- Maar niet geheel terecht.
- Want al heeft zijn eigen aard, zijn eigen plaats...
- En zo in de natuur het een steeds voor het andere zwicht, toch is zijzelve altijd weer in evenwicht.
- Een kracht, een macht, die steeds gelijk haar eigen vermogens behoudt,
- ook wanneer ze daarmee steeds andere vormen en relaties bouwt,
- steeds andere invloeden doet ontstaan.

Natuur is niet het onveranderlijk blijven van dat wat is geweest. Het is niet bevreesd voorwaarts gaand je afvragend wat de natuur zal doen. Het is het erkennen: al wat is zal op zijn eigen wijze en volgens goed fatsoen het evenwicht bewaren. Wie het evenwicht verstoort, hij wordt desnoods verwijderd of wordt verheven tot de eerste macht, indien dit voor het evenwicht noodzakelijk is.

En denkt u aan uw eigen aard, natuur, hetzelfde geldt. Het is hetzelfde spel. Het ene sterft, het andere leeft. Dat is niet betreurenswaard. Het is zo het hoort.

Zo is het wel, zo is het goed. Want slechts daar waar voortdurend het evenwicht zichzelf herstelt, zichzelf bewaart, ook als daardoor soms iets vergaat of niet-gekende zaken weer ontstaan, dat is gezond, want de natuur is aanpassing, voortdurend evenwicht dat zich herstelt. Het is het samen-vloeiën van vrede en ook geweld tot eenheid, tot bestaan.

Wie wat anders zoekt in de natuur, hij jaagt op spoken. Hij zoekt een waan tot werkelijkheid te maken, terwijl hij zo zichzelf verstoort en toch de natuur en wat zij is en doet te nimmer ongedaan kan maken.

Onthoud één ding goed: De natuur buiten u verandert voortdurend. U bent deel van die natuur of u het wilt of niet. U staat er niet tegenover, u bent er deel van.

Wat uzelf betreft, u heeft uw eigen geaardheid, u uw eigen natuur. Daaraan kunt u zich ook niet onttrekken. Het enige dat u moet begrijpen is, dat u deel bent van de natuur, dat het niet van buitenaf komt en dat u met de natuur niet de vredige verwezenlijking waarmaakt, maar steeds het strijd-aspect oproept waardoor voortdurend nieuwe evenwichten ontstaan en zo in feite de bewustwording.